

Hoe meet je Open Science?

Een sticker voor goed gedrag

Rens van de Schoot schreef in het boek Hoe zwaar is licht. Meer dan 100 dringende vragen aan de wetenschap dat wetenschappers in een glazen huis op een marktplein moeten gaan werken.

Heidi Berkhout

Naar aanleiding van diverse fraudegevallen, meldingen in de media van onverantwoord toepassen van wetenschap, en de replicatiecrisis die diverse vakgebieden boeit, zijn tal van initiatieven ontstaan om de goede naam van de wetenschap te herstellen. Zo verklaarden diverse organisaties de ambities uit het Nationaal Plan Open Science na te streven.

Nationaal Plan

Sander Dekker, demissionair staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, staat aan de basis van dit plan. Hij roept op tot meer Open Science, waarmee hij bedoelt: (1) het open access publiceren van wetenschappelijke publicaties – dat wil zeggen gratis te lezen; (2) optimaal (her)gebruik van onderzoeksdata – door bijvoorbeeld data FAIR te deponeren en te hergebruiken via archieven, zoals EASY, het online archiveringssysteem van DANS; (3) het aanpassen van evaluatiesystemen – in het landelijke protocol voor evaluatie van wetenschappelijk onderzoek (het Standard Evaluation Protocol, opgesteld door de KNAW, VSNU en NWO) is bijvoorbeeld het punt ‘productiviteit’ komen te vervallen.

Sticker voor open data

Een belangrijk thema is het beschikbaar maken van onderzoeksdata. “Tegenwoordig krijg je bij sommige tijdschriften een sticker als je je data openbaar hebt gepubliceerd. Dat is een mooie bijdrage aan Open Science. We moeten echter oppassen dat zo’n sticker zich niet tegen ons keert”, stelt Rens van de Schoot, universitair hoofddocent bij de Universiteit Utrecht, lid van De Jonge Akademie en betrokken bij de ontwikkeling van het Nationaal Plan Open Science. “Het aantal stickers gaan tellen bij beoordelingen lijkt een slim plan. Immers, meer stickers betekent meer Open Science. Maar wat te doen met al die onderzoekers die hun data niet openbaar mogen maken en dus nooit zo’n sticker kunnen verdienen? Denk aan medische gegevens. Moet je dan alleen maar werken aan projecten waarvan de data openbaar gemaakt kunnen worden?”

Zelf stappen zetten

Gelukkig zijn ook voor dit soort typen data genoeg oplossingen. “Tijdens een bijeenkomst over De Huiskamer van de Wetenschap, een initiatief van De Jonge Akademie (zie kader), noemde Peter Doorn, directeur van DANS, bijvoorbeeld dat data nooit ‘zomaar’ gedeponeerd worden. Onderzoekers kunnen zelf bepalen of data openbaar toegankelijk zijn.” Van de Schoot vervolgt: “Het gaat erom dat we met z’n allen bedenken wat per wetenschappelijk veld nodig is om de volgende stappen te zetten. We hoeven echt niet allemaal in een glazen huis op de markt te gaan werken, maatwerk kan en mag. Maar als we allemaal vandaag nog één stap zetten om een beetje opener te zijn, dan zou dat al een enorme impact hebben.”

Kijk voor alle initiatieven op het gebied van Open Science op openscience.nl